

نظام مالیاتی؛ از ابزار توسعه تا عامل بازدارنده تولید

سید یوسف حسینی، رئیس کمیسیون صادرات و مدیریت واردات طی یادداشتی نوشت: نظام مالیاتی ایران در تعامل با فعالیت‌های تولیدی به‌جای حمایت، بیشتر فشار مضاعفی بر دوش تولیدکننده گذاشته است. ساختار مالیاتی کشور ما نه تنها با اصول شفافیت و عدالت مالیاتی فاصله دارد، بلکه در بسیاری از موارد به عاملی بازدارنده برای سرمایه‌گذاری، توسعه و ارتقای بهره‌وری بنگاه‌های تولیدی بدل شده است. برخلاف تصور برخی سیاست‌گذاران، مالیات‌ستانی در کشور ما بیشتر به رویکرد «درآمدمحور» وابسته است تا «توسعه‌محور». به بیان دیگر، سازمان امور مالیاتی در پی تأمین کسری بودجه دولت است، نه پشتیبانی از فرآیندهای تولیدی. به همین دلیل، تولیدکننده عملاً به جای آنکه مورد حمایت باشد، در فشار مضاعف قرار گرفته است، آن‌هم در شرایطی که با چالش‌هایی نظیر نوسان نرخ ارز، مشکلات تأمین مواد اولیه، هزینه‌های بالای تأمین اجتماعی و تورم ساختاری مواجه است.

متن کامل یادداشت را بخوانید: تجربه تعاملات تجاری با کشورهای دیگر مانند ترکیه، آلمان و سایر کشورهای اروپایی، نشان می‌دهد که نظام مالیاتی در این کشورها به گونه‌ای طراحی شده که تولیدکننده احساس امنیت و رغبت برای توسعه فعالیت خود دارد. در این کشورها، مالیات معمولاً یک بار و آن هم در انتهای زنجیره تأمین از مصرف‌کننده نهایی دریافت می‌شود، نه از تک تک مراحل تولید و توزیع. این رویکرد نه تنها از تولیدکننده در برابر فشارهای مالیاتی محافظت می‌کند، بلکه باعث افزایش شفافیت، کاهش فرار مالیاتی و عدالت در توزیع بار مالیاتی نیز می‌شود. همچنین در کشورهای پیشرفته، رسیدگی به پرونده‌های مالیاتی همراه با شفافیت، عدالت و احترام به حقوق مودیان است، در حالی که در ایران، تولیدکننده باید مدام درگیر اثبات بی‌گناهی خود باشد و گاهی ناچار می‌شود برای فرار از برخوردهای سخت‌گیرانه، محل فعالیت یا رسیدگی پرونده مالیاتی‌اش را تغییر دهد.

اگر قرار باشد، نظام مالیاتی ایران اصلاح شود، مهم‌ترین اقدام آن باید تغییر نگرش از «مالیات‌ستانی به هر قیمت» به سمت «مالیات برای توسعه» باشد. یعنی سیستم مالیاتی باید به گونه‌ای اصلاح شود که تنها در یک نقطه از زنجیره تولید و مصرف، مالیات دریافت شود؛ آن هم از مصرف‌کننده نهایی. این روش علاوه بر شفاف سازی فرایندها، باعث کاهش قیمت تمام شده تولید، افزایش سودآوری بنگاه‌ها و کاهش زمینه فساد خواهد شد. همچنین ضروری است که قوانین مالیاتی ساده، قابل فهم و متناسب با ظرفیت‌های اقتصادی هر بخش تدوین شود و از برخوردهای سلیقه‌ای مأموران مالیاتی جلوگیری شود. رسیدگی‌های مالیاتی باید با معیارهای حرفه‌ای، کارشناسی شده و مبتنی بر اظهارنامه‌های واقعی صورت گیرد، نه براساس برآوردهای غیرواقعی و ذهنی.

نظام مالیاتی فعلی به طور مستقیم بر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و تولیدی تأثیرگذار بوده است. در موارد متعددی، فعالان اقتصادی، به دلیل فشارهای ناشی از مالیات‌های سنگین، از ورود به فرصت‌های سرمایه‌گذاری جدید صرف نظر کرده‌اند. همچنین در طراحی مدل‌های مالی و توسعه خطوط تولید، مالیات به عنوان یکی از پرهزینه‌ترین متغیرها در نظر گرفته می‌شود و اغلب سودآوری طرح‌ها را زیر سوال می‌برد. گاه این هزینه‌ها از هزینه مواد اولیه یا حمل و نقل نیز فراتر می‌رود، که در هیچ کشور صنعتی چنین معمول نیست.

اگر در ایران یک نظام مالیاتی کارآمد، شفاف و رقابتی مشابه آنچه در کشورهای صنعتی وجود دارد پیاده شود، تأثیر بسیار مثبتی بر قیمت تمام شده، سودآوری و سطح تولید بنگاه‌های بخش خصوصی خواهد داشت. این تغییر، بنگاه‌ها را از حالت بلاتکلیف خارج می‌کند، تکلیف خریدار و فروشنده را مشخص می‌سازد و مسیر تصمیم‌گیری اقتصادی را روشن‌تر می‌کند. در چنین شرایطی، بنگاه‌ها قادر خواهند بود با اطمینان بیشتری برای آینده برنامه‌ریزی کنند، صادرات خود را گسترش دهند، تکنولوژی را به روزرسانی کرده و در نهایت، به موتور محرک توسعه اقتصادی کشور بدل شوند. به بیان روشن‌تر، نظام مالیاتی کارآمد می‌تواند از یک عامل بازدارنده، به یک ابزار انگیزشی در خدمت رشد اقتصادی و اشتغال پایدار تبدیل شود.